

Ildfisken

TIDSSKRIFT FOR NY LITTERATUR

NR. 6, 1993

Ildfisken

Tidsskrift for ny litteratur

Nr. 6, 1993

Redaktion: Rikke Viemose og Carsten René Nielsen

Ildfisken udkommer tre gange årligt

Abonnement: 80 kr. årligt, 30 kr. pr. nummer

Ildfisken, Skejby Vænge 287, 8200 Århus N

Tlf.: 86 78 50 20. Postgiro: 8 04 79 95

Udgivet med støtte af Kulturministeriets bevilling til
almenkulturelle tidsskrifter

Forsideillustration: Hulemaleri fra Magdalénien, Altamira, Spanien

ISSN 0906-5202

(dig der tror
døden kommer
blåsort ædelt
insisterende:)

Der ligger en dame
og skælder og smælder
hun kan ikke finde
på fjernsynet dér
blandt de mange
den bedste kanal

hun skælder og smælder
og hopper snart ned
men nu må hun huske
at benene mangler
og maden kommer
i plastik og slanger
og blodet fortyndes
og livet forskønnes
til dagenes ende
til dagenes ende.

Hvem sminker ligene
så ligner de dukker
der nikker og spiser
og leger de dør

er kroppene åbne
er hjerterne røde og slår

lukker de til
er søvnen
så drømmeløs tung
som dukkernes
drømme indeni

Jeg kender en skrænt der skrider til tider
og huse der bliver revet væk. jeg taler
ikke om svundne dage smukt vævet om silke
og hør. jeg taler om livet der leves og
leves og altid det samme. cirkel på cirkel.
se træet i skoven. kan nu ikke skilles fra
da. for jeg ser jo et spind i min reneste
karm jeg ser at min spinder er fredfyldt og
flittig. han binder sin tid fra kaktus til
kaktus og er ikke alene for børnene råber
så højt i gården de skyder hinanden og våg-
ner snart op når ældre folk kalder foroven.
jeg ser hvordan alting langsomt forsvinder
og langsomt opstår og det er altid om det
samme altid om det samme.

Oktober

dråber i vinden
hænger
som fuglene
hænger
som dråber
over vandet

jeg plejer at skelne
vinden fra vandet
og fuglene blander sig ikke

men denne tid
er fuglene dråber
som lander i vandet
og vindene bølger
der fløjter og kalder

Den forelskede Tage

For flere generationer siden var en mindre vestjysk by vidne til følgende. Efter som jeg har fået historien fortalt af min far (der som pensionist atter er flyttet til denne egn), at flere af de implicerede stadig lever og at der er familiære forbindelser mellem dem og os (vi er ganske vist ikke beslægtede via blodet), har jeg følt mig forpligtet til at ændre den tidslige placering, navne og omgivelser. Til gengæld har det givet mig tilstrækkeligt frie hænder til at berette hændelsen præcis som det skete og gengive hver enkelt detalje minutiøst uden at føle tilskyndelse til at forandre fakta af etiske hensyn.

Konsulinden blev enke i en ung alder, da hendes ældre mand døde og efterlod hende barnløs. Elleve måneder efter blev hun imidlertid velsignet med en yndig dreng, som hun gav sin afdøde mands navn. Hun havde foruden sin egen formue en magelig rente efter ægtefællen, og kunne således sørge for, at drengen fik en ordentlig opvækst. Han gik på de fineste skoler, rejste udenlands og frydede sin mor ved at have arvet hendes kunstneriske begavelse. Men da han skulle vælge uddannelse, kunne han ikke bestemme sig. Selv om man kan have en vis glæde ved kunst, er det jo ikke netop ensbetydende med, at man kan forstå det hele, og derved forvandles glæden til en beklagelig følelse af afmagt. Dette er nu især tilfældet for en særlig dunkel form for kunstværk, nemlig digtet, men Tage var af den overbevisning, at den poetiske følsomhed var påkrævet i omgang med al kunst, så han begyndte i stedet at studere jura.

Somrene tilbragte han hjemme. På det tidspunkt, hvor denne fortælling begynder at tage form, havde han studeret i nogle år, flittigt omend uinteresseret. Han var høj, slank og havde sin mors pande. Håret lå strøget tilbage over hovedet som en skygge. Han havde før ofte haft kammerater på besøg i moderens hus; unge mænd, der var ligeså blege og talende som ham selv. Denne sommer læste han romaner og betragtede himlen. Af og til faldt øjenlågene i over hans genomsigtigt blå øjne. Konsulinden besøgte bekendte på landet og var kun sjældent i huset. Hun opfordrede ham til at tage med sig, men var tilfreds, når han undskyldte sig.

– Intet stort bliver til blandt små mennesker, fastslog hun, idet hun steg op i det skinnende køretøj.

Han så efter den behandskede hånds vinken og løftede hagen. Han var sulten. Han gik ned i køkkenet, hvor Kirstine slog æg ud i et fad. Hun var datter af kordegnen og havde været hans legekammerat, da de var børn. De havde været

bedste venner dengang; de havde været som de søskende, ingen af dem havde haft, men så havde han glemt hende.

Hun havde ikke opdaget, han var kommet ind, og nynnede. Pludselig erindrede han følelsen af deres venskab og Kirstines smil. Det var en tid uden grimhed. Hans mor havde været smukkere dengang; hun var stadig elegant, men dengang havde hun været den smukkeste i verden. Hun havde været i hans verden, det var det. Hvor meget hun end elskede og beundrede ham, kunne hun ikke længere nå så dybt i ham. Han savnede sin mor så det gjorde ondt, når hun ikke var i nærheden, og alligevel blev han nervøs af ærgelse, når de var sammen, for hun kunne ikke tale om det, han ville. Når han sagde en ting, fulgte hendes tanker et spor, som det ikke havde været hans mening at føre hende ind på. Hun talte begejstret videre i sine forestillinger, men samtalerne med moderen mindede allermest Tage om en latterlig dans, hvor de dansende var ude af trit.

Han listede sig hen bag Kirstine, men kunne ikke finde på en måde at overraske hende og rømmede sig så. Hun fór sammen og vendte sig om.

– Åh, er det Dem, sagde hun hurtigt og gik forbi ham.

Han gik efter hende ud i spisekammeret. Hun tog mandler i et glas.

– Vi er vel stadig dus, sagde han og stillede sig ved køkkenbordet.

Hun tog en gryde frem og smilede.

– Du er en rigtig mand nu, sagde hun. Tage blev varm i hovedet, men følte for første gang, at han var en mand.

Hun havde små hænder. Han glemte at sige noget og fulgte med øjnene det blå spor i hendes hals. Hun kastede et uroligt blik over skulderen.

– Du er alt for fin til at stå i et køkken, sagde han.

– Nej, for det er et fint køkken, sagde hun.

Tage gik et par skridt baglæns mod døren. Han sagde noget om vejret og hun svarede ham hen i samme retning. Deres øjne mødtes et øjeblik, og Tage sagde, at hun var en del af ham og stadig fremmed, at dette var mærkeligt, men samtidig rart, og at de burde spadserere sammen en aften. Pigens svar kom prompte – hun ville tænke over det. Hun stillede skårede krystalglas på bordet og skænkede saft i dem. Så satte hun sig ned og så stift ud i luften, indtil Tage havde sat sig overfor hende. Hun sagde, at hun kendte ham ikke, men at hans øjne lignede hendes, og at dette var et godt tegn.

Den eftermiddag skrev Tage et digt om den bløde modstand, hvori to ensladede pole mødes. Han begyndte på ét mere, men blev forstyrret af Kirstine, der bragte te på en bakke ned i den ende af haven, hvor han sad. Han læste efter

eget ønske, omend også modvilligt, digtet op for hende.

– Det forstod jeg ikke, sagde hun, og det slog ham, at dette var det første digt, han nogensinde havde begrebet. Det gjorde ham lykkelig, at hun ikke forstod. Det var en rigtig fornemmelse.

Hele sommeren igennem var Kirstine og Tage sammen. De forelskede sig. Når konsulinden var ude, var det Kirstine, der spiste sammen med Tage. Hun tændte lys om aftenen og sad overfor ham og broderede.

Da Tage tog til København igen, blev køkkenpigen fjern i blikket, men konsulinden, der havde travlt med forberedelserne til sin Italiensrejse, lagde knapt mærke til hende. Hun tog afsted først på efteråret. Tage friede til Kirstine, som lykkelig sagde ja. Han skrev et brev til sin mor om at han ville gifte sig med Kirstine uanset hvilke skel, der måtte være mellem deres familier. Han ville have hende, om det så betød et farvel til moderen. Beklemmt sendte han brevet afsted og tog tilbage til København. Da der kom svar, rejste han med den uåbnede kuvert hjem til det aflukkede hus. Han sendte bud efter Kirstine hos hendes far. Den bleggyldne kuvert smed han på et tildækket bord og ventede.

Da hun kom, havde hun røde kinder af ophidselse. De kyssede hinanden med strålende, flakkende øjne.

– Nu husker vi, at intet kan ændre vores beslutning, sagde Tage og tog brevet i hånden.

Han åbnede det med et ryk og blev med det samme skuffet – det var kun et enkelt ark. Han kiggede ned over den velkendte håndskrift. Efter nogle linier om hendes rejse begyndte hun på det, de ventede med ængstelse. Tage læste højt: *Noget kan skille jer, noget kan. Intet som har at gøre med min eller noget andet menneskes velsignelse. Ingen jordisk velvilje eller fordømmelse kan røre jer. Men kære elskende par (og jeg græder under disse ord), jeres kærlighed er ikke hellig, men udslag af en ond skæbne.*

Han læste resten for sig selv og lod brevet falde. Kirstine bøjede sig ned for at samle det op, men han snappede det før hende og gemte det på sit bryst.

– Hermed farvel til dig, sagde han rustent og løb ud af huset.

Hun så ham aldrig igen. Mange folk sagde, at hun tog skade på hjernen efter den skrækkelige oplevelse, men det er ikke sikkert, at hun ikke var født med den. Skæbnen har imidlertid sine egne snørklede veje, og på en vis måde blev den ulykke, der hændte Kirstine, gjort god igen af nøjagtig den samme grund. Modsat Kirstine, der fødte en datter i et lykkeligt og kærlighedsfuldt ægteskab, døde Tage nemlig barnløs. Da konsulinden forlængst var død, tilfaldt hans formue, efter almindelige arveretlige principper, således Kirstine.

Dynd i kast

Kranset af hav, oplyst af dynd
kaster et ansigt sig atter op.
Flakkende hårstrå blandt rolig synd
ledsager smeltevands hals, så krop.

Råt blåt øjes hinder så stirrende:
Afkast af svømmerens svale sved.
Porer, der ler, mens de dukker sig, dirrende.
Svælg fyldt af opkast, der kun danser med.

Tøsne beror tømt på haven, på lysten;
marhalm må opridse hindernes last.
Vandrende borthvisker sår lagt langs kysten:
klart kranses svømmer af tang, dynd i kast.

i stedet

i en hvidkalket spejlsal
som stænk
af noget endnu ikke helt
størknet;

dé lammende røde tunge ord
og kys
jeg fortrådte i min halv-
broders
sted

I takt

I takt med blomstens gurglen klædte jeg mig af og på
langs pletten lo han frækt og sort af det jeg ikke så

Fra øjenkrogens spyt til fugtens dufts tonalitet
får lagnets fibre greb om larmens ublu rå sekret

En grim bog

Interview med prosadebutanten Kirsten Hammann

Kirsten Hammann debuterede sidste år på Gyldendal med digtsamlingen "Mellem tænderne". Per Højholt skrev i sin anmeldelse i Jyllands-Posten, at "Sjældent har jeg set kroppen så isoleret, så udsat og dødeligt fremstillet! (...) Dette er sære digte, men af en egen slående kraft". Også andre anmeldere fremhævede Kirsten Hammanns helt egen tone og fandt det vanskeligt at sammenligne hende med nogen. Nu står de i samme situation, for Kirsten Hammanns anden bog, romanen "Vera Winkelvir", der udkom i begyndelsen af maj, er også ganske enestående og usædvanlig.

Bogen beskriver hovedpersonen Vera Winkelvirs liv og verden i form af dagbogsoptegnelser, små poetiske stykker, der måske nok har referencer til virkeligheden, men som først og fremmest er fiktive, artificielle og absurde. Romanen kan umiddelbart ligne en samling prosadigte, og Kirsten Hammann ser da også bogen som en forlængelse af sine digte:

– "Vera Winkelvir" er på en måde skrevet oven på "Mellem tænderne". Nogle gange ser jeg "Mellem tænderne" som et forarbejde til "Vera Winkelvir". Jeg har haft en fornemmelse af, at digtene nærmest eksploderede, at alt det arbejde, jeg efterhånden havde brugt fem-seks år på, det pludselig fik total plads i "Vera Winkelvir".

– Det er et problem for mig at kalde den fiktion, for der er ikke kommet den ekstra afstand mellem hovedpersonen og den skriven-

de, som der normalt er i en roman. Vera er blevet et andet digterjeg.

Ligesom i "Mellem Tænderne" kredser den nye bog også om kroppen, forfaldet og døden. I digtsamlingen kæmper jeg'et med sin "barnlige", "blodige" og "banale" krop, der blandt andet kræver mad, populærmusik og "alt for dyre og lange brusebade" – som i digtet "Jeg er så træt af min krop". I romanen har kroppen også sit eget liv i forhold til hovedpersonen vera: Hun opfatter sin krop som en maskine, og hele tiden overraskes hun af den. Vera har i det hele taget meget svært ved at finde sig til rette – om det så er i sin krop, i tiden eller i samfundet; blandt andre mennesker.

Vera er en måde at skrive på

Hvad bogen *handler* om, er vanskeligt at sige. Også for Kirsten Hammann:

– Der er selvfølgelig noget, der er nogle små historier og nogle sammenhænge. Der er nogle rammer, det kan vi ikke komme uden om, men jeg ved ikke, hvad folk skal bruge det til, hvis jeg fortæller, at den handler om et menneskes liv og færdens igennem en periode i et liv. For det er ikke andet, end at jeg har fulgt mig selv med et sprog, jeg pludselig kunne samle det hele med, så det ikke bare blev faktisk virkelighed med at "jeg gik på arbejde klokken 9.30 og så gjorde vi dét og så sagde vedkommende dét og dét og så hørte jeg i radioen at...". Sådan er bogen ikke, og den er heller ikke privat på dén måde.

Vera er et andet digterjeg, siger du. Bogen er skrevet som en form for dagbog, hvert afsnit indledes med en dato. Har du helt bogstaveligt skrevet afsnittene den dato, de bærer?

– Ja, men det er et problem at sige ordet dagbog. Det bliver misforstået af mange, fordi dagbøger, det er de der ungdomsposesibøger, ikk'? Derfor vil jeg ikke kalde "Vera Winkelvir" for en dagbog, selvom den er skrevet på den måde. Det er dagsoptegnelser dag for dag, og de er helt autentiske.

Det siger jo også noget om, hvor tæt du er på vera. Men samtidig står der flere steder i bogen, at »der er nogen, der har opfundet hende« – ligesom for at understrege, at hun altså bare er en romanfigur. Og hun staves – bortset fra på titelbladet – med lille v?

– Fordi hun på mange måder er et begreb, en talemåde. Hun er en måde at tale på, og det er blevet højst virkeligt for mig, at der er noget, der hedder et vera-sprog og en vera-verden. Det er en måde at sige: Jamen sådan ser tingene ud, nu er der overensstemmelse mellem en virkelighed og en fantasi. For jeg kan ikke se den kæmpe-store forskel. Jeg kan ikke sige, hvad der er virkelighed og hvad fantasi. Hun er en del af mig selv, men hun er også en måde at skrive på.

Der står et sted: "vera er ganske aldeles rasede. Hun ser ingen grund til, at nogen har opfundet hende og lukket hende ud, bare for at lukke hende inde et andet sted". Hun er ikke meget for at være sat i bogens rammer?

– Ikke i nogen rammer overhovedet. Hun vil godt være til, men hun er bare hele tiden på det forkerte tidspunkt og sted. Det er aldrig helt veltilpas for hende. Så kan hun gå andre steder hen, men hun har hele tiden sig selv med. Hun gør ikke tingene lettere for sig selv.

Hun bryder sig heller ikke om sine medmennesker. Vennerne bliver betegnet som "soci-

ale sammenhænge" og kæresterne er "tjenere". På et tidspunkt er hun ved Middelhavet og får det hele til at fryse – inklusiv de 37 millioner mennesker, der opholder sig dér...

– Nu består en del af verden og livet jo af mennesker, og hun har en tendens til at få lyst til at smadre det hele, fordi det sådan set er det eneste, hun kan finde ud af. Andre mennesker forstyrrer hende ofte, og hun har ikke så let ved at komme i almindelig kontakt med dem. De trænger sig også meget på, folk er enormt nysgerrige og skal hive alt muligt ud af hinanden...

En leg med sproget

"Vera Winkelvir" er i høj grad en leg med sproget. Hele tiden overrumples og overraskes man af Kirsten Hammanns måde at bruge ordene på i denne fortælling, der ingen fortælling vil være. Hun får de mest absurde ting til at lyde helt naturlige og dagligdags:

"Vera går ikke ud ad døre. Hun *falder* og gør det oftest i slowmotion. Hvis ikke hun løber og har travlt og trækker karme og beslag efter sig.

Det er tungt. Og vera vil mene, det er derfor at nogen glør og spørger hende om det samme altid. De spørger:

– Hvorfor har du en dør-lukke-pumpe på skulderen?

Eller:

– Hvorfor løfter du ansigtet gennem flere forskellige messingplader, når du skal kigge på mig?"

En anmelder skrev om "Vera Winkelvir", at den er "både til at le og græde over". Vera er en dybt tragisk figur, der ikke kan finde ud af at forholde sig til noget eller nogen, ikke engang til sig selv. Men ligesom jeg'et i "Mellem tænderne" er vera også morsom.

– Jeg synes, at hun er sjov, langt ude, latterlig, helt til grin. Det synes jeg der er meget, der er.

Mener du at tilværelsen er så uforståelig og vanvittig, at man ikke kan gøre andet end at grine af den?

– Man kan både grine og græde, men man kan ikke sidde og se på den, uden at synes, den er til grin på mange måder. At man selv, og andre, er.

På grænsen til at ødelægge sig selv

Som læser af "Vera Winkelvir" kan man også føle sig lidt til grin, når man læser følgende: "Hvad vera får tiden til at gå med er stadig et godt spørgsmål. Men én ting er sikker: Hun bruger en stor del af den til at få andre til at spille deres".

Man kan forstå det sådan, at romanen faktisk spilder læserens tid. At romanen er et smukt og skønt kunstværk, der ikke har noget budskab, og hvor sproget er en slags slik, ligesom det, vera spiser i store mængder. Noget smukt og dejligt og sødt, men uden egentlig mening?

– Der er ekstremt meget selvkritik i den, og det er grunden til, at det bliver nævnt, at vera bruger tiden på at få andre til at spille deres. Men jeg synes på ingen måde, at den er et æstetisk lækkert og smukt kunstværk, som skal ud i verden, og så er det nok med det. Tværtimod synes jeg på mange måder, den er grim. Jeg kan selvfølgelig godt se, at sproget fungerer meget godt visse steder, og at den på den måde bliver smuk, men den er også grim. Jeg synes, den er kørt så langt ud, at den ligger på grænsen til at ødelægge sig selv, den går ud over nogle grænser, hvor den godt kunne falde på jorden. Det synes jeg så ikke, at den gør, men det er derude, den ligger. Den er på ingen måde et skønmaleri på væggen. Den er en stor leg med sproget, men også en ødelæggelse af det. Rent grammatisk går det ofte i stykker.

"Vera Winkelvir" ligger langt fra en traditionel roman. Den har ikke nogen genkendelig fremadskridende handling. Et sted står der, at det hele ville være meget lettere, hvis hun (vera) havde en historie?

– Ja, det ville have været frygteligt meget lettere, hvis man kunne sætte sig ned og dét, man havde at sige, kunne proppes ind i en historie, nogle faste rammer. Men de rammer har jeg ikke.

Men har du noget at sige?

– Ja, jeg synes, der bliver sagt meget i bogen, men det bliver også hele tiden hæftet sammen med selvkritikken, fordi det ofte er sådan, at hvis du skal sige noget, så skal du sige det på den rigtige måde, enten lægge det ind i en historie eller argumentere ekstremt godt, have dine kanoner placeret rigtigt, hvis du vil rette et angreb mod noget. Det gør den ikke, den er ikke struktureret på den måde.

Og så stritter dine budskaber og meninger i alle mulige retninger? Der er ikke noget centrum, som alle de her meninger tager udgangspunkt i?

– Det er rigtigt. Det er også dét, jeg har en fornemmelse af, der forventes, hvis man vil lyttes til eller rette et angreb mod noget. Men det vil jeg ikke - jeg er jo ikke dum oveni knolden, jeg kunne sikkert godt lære at sætte mig ned og tale på den måde.

– For mig er der meget stor overensstemmelse mellem at være menneske i dag og den måde, bogen er skrevet på. Det er sådan, jeg tænker og lever i den her verden. Verden er meget spredt, og det ser jeg ikke noget underligt i, at teksterne også bliver. Det ville slet ikke passe for mig at skrive noget fuldstændig stramt og velkomponeret og logisk og harmonisk. Det er ikke min verden, og det er ikke dén, jeg ser ude omkring.

24. dag · 19. juli

Varmen er kvælende, og vera gør som hun skal: Hun trækker vingerne igennem sandet, så de suger 37 millioner korn til sig.

Der er rødt, og store pletter for øjnene. Hun skal vise dem, skal hun! Hun skal stikke sin lille vingspids ned i vandkanten, sin ispil.

Der er vindstille. Vera trækker sine kæber fra hinanden. Der er ingen læber at skille ad. Ingen saftige frugter at gøre det med. Det, der kommer ud fra flue-knoglerne er ikke fluelyd, men is, der skruer sig ind i noget andet is.

Vupti, så let kan det være. Med veras lille vingspids: Hele stranden stivner i frost. Landskabet springer i temperaturchokket, og isbjerge er det blevet, skrigende og splintrende over bugten.

De små børn, der var ved at pege, står med knækkede fingre. En kvinde kan lige nå at falde. Hun gør det gennemsigtigt og med glasskår som det eneste at efterlade.

De badende ligger stille i et svømmetag. Helt stille på middelhavets arktiske skøjtebane. De dykkende er figurer, som en eller anden vil hugge ud af isen om 200 år. Om 200 år vil alting være anderledes, og man vil kunne tjene penge på at vise afstøbningerne.

Hele stranden ringler og klinger. Det er lemmernes kramper, de sidste bloddråber, der springer ud af huden. Røde perler og sukkerstriber. Vera laver kæder og smykker. De skal synge, når hun drejer om hjørnet eller hilser på en social sammenhæng.

Man får ikke noget serverende. Heller ingen franske tjenersmil. Lige nu leger vera maskine. Ikke en fra tivoli, men en automat, der tømmer sig for værdiløse varer. Det er for at frelse 37 millioner mennesker. Det er for at sidde stille og ikke sparke. Ikke splitte en hel restauration ad.

Det er for at hjælpe ejeren, så han kan opretholde et godt forhold til sit forsikringselskab. Og det er for stolthedens skyld. Fordi det er ydmygende at blive siddende og ydmygende at rejse sig. Fordi det her ikke skal bruges til noget. Fordi veras japanske maskine printer noget lort ud.

Man kan bladre om til en anden side og håbe det bliver bedre med tiden. At vera kommer til fornuft og ikke spilder sin egen og 37 millioner andres tid med at undgå at dræbe dem og tjene 300 kr. pr. stk.

Hvorfor hun ikke skyder dem med det samme, er et godt spørgsmål. Hvorfor hun ikke starter med sig selv, er et endnu bedre spørgsmål. Hun skulle dø, skulle hun! Men hun kan ikke.

the city alcools

den tynde tavse tomhed hvor præriehunden tuder sin
blues mod månen med en underlig påtaget unaturlighed
blev på én gang erstattet af en gigantisk lydløs
explosion af lys der slugte hele universet

den røde ild bragede buldrende over dagen og
den mørke flod med øjne som azur-blåt vand spejlede sig
i glas-monumenterne der ved dagens begyndelse brød
himmellegemet i metalliske smæld og evig støj

lysternes have blev grundlagt og nogle kaligrammer faldt
mod overfladen og passions-blomsterne rystede landet i delirium
og erektion

tiden af syntetisk materiale aflivede planetens spædbørn
fordi den i lasede skrifter havde læst om ordenes
spændstighed

en ensom grif rejste over tindrende tinder gennem dalende
dale langs ålende åer i blæsende blæst men nåede aldrig
til byen alcools

og sproget var så gammelt
at end ikke de der talte det
forstod det

the city alchools II

de rejser rejser gennem land og tid...

de dukker frem dukker frem bag
duft af agat og drøm af sølv
de kommer vandrende tungt vandrende
over diamanbjerg med teleskopøjne
under den stillestående sol der glinser
og glitrer og blænder i en luft der er uendelig
rig af fugt
presser deres kogende hud som en citron
og driver hedt i fata morganaer af rasende
og skummende vandfald

de dukker frem dukker frem i luftbobler
der skælvende svæver mod den rolige
solblinkende overflade

de dukker frem – dukker frem

beruset af by dukker de frem
mod sørgmodige skove der rejser
i Vindens Verden og kalder
livet ved dets rette navn

som smertegribende flager af billeder
dukker de frem
nynner naturens klarhed med deres
nasale bundløse melodi i stumper
mod dønningens vuggende slangeøjne

de dukker frem oplyst af hinanden
og sol
under vindens stiplede ansigt

de dukker frem dukker frem
og hvis vi kunne sove hvis vi bare kunne sove
i lysets stumper hvor mørkets mænd danser
og ikke blot blive fanget
i formationens hvirvel af skylag

de dukker frem dukker frem
og fylder halvdelen af verdensrummet
skarpt forfulgt af dagen
der forgæves prøver at kaste sit
dræbende lys på dem

de dukker frem dukker frem fra øjets
yderste krog
og sejler frem i flimrende græshopperyk
for den stille by under havet
hvor fontænen stråler samles

de dukker frem dukker frem fra fjerne planter
med humlebiens slingrende summen i urskove
af akaciebede på månens krumme ryg
hvor blomsterne springer ud med faldskærme
og vinden lægger sig på maven
og solen skinner på sig selv
i et over-flødighedshorn af tårer
der stille siler gennem timeglasset
og omkranser den sorte flamme
med det stramme spind af omvendte skygger
der kun kan ses i mørke
når vinden blæser solen væk

de dukker frem dukker frem i tidens nøgle
der hastigt suges ned i kloakkens mørke dystre vand
og forsvinder

og de rejsende
dukker frem under livets hvælving
og når grænsen
hvor den stille by begynder
og slutter
og slutter

Sølvblomster

En kile af lys trængte ind i rummet, da sygeplejeren trak gardinerne fra vinduerne. Ved det pludselige ryk i det gamle velour løsnede støvet sig fra stoffet og svævede uden mønster i solstrålen. Hans åbnede langsomt sine gamle øjne og lod de tunge drømme synke ned gennem kroppen. Han mærkede suget i rummet og det sekund af kulde, der opstod idet sygeplejeren åbnede vinduet og lod luften strømme ind. Så sansede han duften af sommer, der kom fra kirsebærtræerne uden for vinduerne.

– God morgen Hans, har du sovet godt, sagde sygeplejeren og gik i gang med de sædvanlig forberedelser uden at vente på noget svar. Hans fulgte den unge mand med øjnene. Han så ham gå hen mod skabet, åbne det og tage rensesæben, salven og plasteret ud. Sygeplejeren begyndte at snakke til Hans om vejret, om hvilken dag det var, om hvad han havde set i fjernsynet den foregående aften. Hans lå tavs uden at lytte, ventende. Han mærkede sygeplejeren slå dynen til side for at blotte hans fødder og fjerne det gamle plaster. Hans flyttede blikket mod loftet. Der skød små ilinger af smerte gennem benet da sygeplejeren begyndte at rense såret på foden.

– Det ser meget bedre ud i dag, sagde sygeplejeren, jeg tror næsten det er væk om et par uger. Han lagde plasteret på Hans' fod og hjalp ham derefter ud på badeværelset. Mens han lod sig barbere foran håndvasken sad Hans og så på sit billede i spejlet. Han så på rynkerne i huden, arrene der var kommet gennem årene og den bitre trækning han havde fået omkring munden. Den unge mand var holdt op med at tale til ham, da han startede barbermaskinen og koncentrerede sig om at fjerne de grå stubbe. Hans undgik at møde sine øjne i spejlet. Da barberingen var overstået fik han klappet barbersprit på kinderne. Det gav et sæt i huden da spritten fik porerne til at lukke sig. Da alt var klart gik de tilbage til værelset.

Hans sad på sengen mens sygeplejeren udvalgte et sæt tøj fra skabet. Han spurgte om Hans var tilfreds med valget mens han langsomt begyndte at klæde ham på. Hans sagde ikke noget.

Da han var kommet på plads i sin rullestol, kørte sygeplejeren ham ned ad gangen mod spisesalen. Der sad allerede flere af hjemmets beboere ved bordene derinde. De fleste var i færd med at spise morgenmaden, der bev anrettet på bakker. To gamle damer smilede og hilste høfligt på Hans da de kørte forbi

dem, hvorefter de genoptog deres sagte hvisken. Sygeplejeren stillede kørestolen under et vindue og satte en bakke hen til ham, hvorefter han gik videre. Hans sad altid på dette sted om morgenen. Et stykke væk fra alle andre og med ansigtet rettet mod vinduet. Langsomt spiste han sin morgenmad, uden sult og uden tørst. Da han var færdig kom sygeplejeren tilbage for at tænde en cigaret for ham. Han sugede røgen ind og gløden voksede op gennem cigaretten. Han tog cigaretten mellem to fingre og lod hånden hænge ned fra armlænet. Solen faldt i en skrå linie ned gennem ruden og dannede en lille ø af lys omkring hans rullestol. Han sad helt stille; det eneste der afslørede at han levede var brystet der mekanisk bevægede sig hver gang lungerne fyldtes med luft. Cigaretten askestykke blev større og større mens en spinkel søjle af røg steg op fra hans fingre. Papiret svandt langsomt ind og til sidst nåede gløden ned til fingrene. Der lød en svag syden da den brændte ind i huden. Han lod den sidste aske smuldre mellem fingrene og så mod vinduet og den lille have med kirsebærtræerne udenfor. Hans blik strejfede de lyserøde blomsterkroner, fortsatte hen over græsset og de små bænke, der var anbragt i en kvadrat langs havens sider; langsomt vandrede det over konturer og farver som om han søgte noget. Blikket standsede ved en lille busk, hvor der var sprunget hvide blomster frem mellem grenene. Han så et stykke tid på busken indtil øjnene skiftede fokus og gjorde alting utydeligt. Alle lydene fra salen dæmpedes; knive mod porcelæn, fodtrin fra sygeplejerne, damernes hvisken, alt gled ud fra hans bevidsthedsfelt og en stilhed sænkede sig over ham som et vakuum. Han lukkede øjnene og søgte indad. Indad og tilbage. Blege billeder og fragmenter af bevægelse passerede gennem hans hjerne. Der var først ingen sammenhæng mellem billederne, ingen gennemgående motiver, men efterhånden dannedes små adskilte mønstre. Brudstykker fra et liv, en verden, en tid, dukkede op og samlede sig som små mosaikker.

En mosaik tager form af en hånd, der løber gennem hår. Hånden tilhører en ung og velklædt mand, der går ned ad en allé af høje lindetræer. Solstriber spaltes i træerne og falder i striber på alleens brosten. Det er en tidlig forårsdag i byen Dresden. Den unge mand har lyst til at løbe, men han behersker sig og går hen mod en café, hvor en ung pige venter ham med smil. Han bøjer sig ned mod pigen og kysser hendes læber. Hun følger hans mindste bevægelse når han sætter sig og bestiller cognac af en tjener, der bukker. Hun bøjer sig ind over bordet og spørger hvordan det gik. Han spidser læberne og bryder så ud i et smil. Han slår ud med armen i en elegant kurve og fortæller at han skal starte som fuldmægtig på et advokatkontor den første maj. Hun lykønsker ham

og tager hans hånd. Han kysser den og siger at han elsker hende, at han kan gifte sig med hende og starte en familie. Da de drikker deres cognac, slipper de ikke hinanden med blikket. Den unge pige åbner sin taske og finder en lille pakke frem. Hun overrækker ham den og han tager undrende imod den og pakker den op. Det er en æske af sølv med forsiringer af blomster på. Hun fortæller ham hvad der ligger inde i æsken og at han ikke må åbne den. Han kysser hende igen. Deres hænder finder hinanden under cafébordet. Solen glimter i cognacen.

Et ryk i rullestolen brød mosaikken i stykker. Hans åbnede øjnene og så hjemmets sygeplejerske bøje sig ind over ham.

– Goddag Hans, hvordan går det? Hendes øjne søgte hans, men fandt intet svar. Hun klappede ham på kinden.

– Her har du dine piller, Hans, lægen har sat doseringen lidt op, men det er kun for en uges tid. Vil du have noget vand til dem? Han rystede på hovedet. Han tog pillerne op fra det blå plasticbæger og slugte dem én efter én. Sygeplejersken tog bægeret og skubbede rullestolen et stykke hen ad gulvet, så han atter sad midt i solen. Derefter gik hun videre for at give de andre patienter deres medicin. Hans lukkede igen øjnene.

En ny mosaik er begyndt at samles. Endnu en gang ser han den langstrakte allé i Dresden. Det er efterår og vinden rusker i de røde faner, der står opstillet ud for hvert lindetræ. En folkemængde flankerer alleen og da en procession af biler kører forbi skriger menneskene af fuld hals mens de vinker med små flag. En begejstring syder gennem mængden, der skubber og maser for at komme til at se. Arme rækkes i vejret til en storstilet salut. Et orkester spiller marchtoner, da soldaterstøvler tramper ned ad alleen. Bag den hujende menneskemængde, nede i en sidegade, ser han den unge mand der nu er blevet nogle år ældre. Han kigger sig nervøst over skulderen og viger langt uden om alle han passerer. Han træder ind i en opgang, går op ad trappen for til sidst at banke på en dør. Han går ind hvor han mødes af en gammel mand. Den gamle fører ham ind mod et soveværelse hvor der ligger en dame. Hun er syg og hoster svært. De taler stille sammen nogen tid. Kærligt stryger hun sin hånd gennem hans hår. Fra en skuffe i natbordet henter hun et lille brev frem som er blevet læst mange gange. Han tager brevet og læser ordene der er skrevet med sirlig håndskrift af en ung pige. Han ser længe på hendes navn nederst i brevet. Han kysser den syge dame på kinden og forlader rummet. Den gamle mand venter i stuen. De omfavner hinanden længe. Derefter bliver han fulgt til døren, der lukkes bag ham. Han står nogen tid på trappeafsatsen. Så går han

ned ad trapperne.

En klokke skingrede. Der var bevægelse omkring ham. Alle de gamle samledes i spisestuen til frokost. Hans' stol blev skubbet hen til et bord. Foran ham stod en tallerken, hvor nogen havde skænket kartoffelmos, salat og frikadeller. Han rørte ikke maden men så i stedet på de andre der sad omkring bordet. Det var alle gamle mennesker, der tavst koncentrerede sig om maden. Hans øjne fulgte deres rynkers furer, de slappe kinder, der hang ned omkring kæberne og den træthed, der var det eneste lys i deres øjne.

Øjne. Han ser 49 par øjne der er rettet mod den unge mand, angst og bedende øjne. Den unge mand er tyndere og hans ansigt er hærget at se til. Den unge mand smiler venligt til gruppen, der hovedsageligt består af gamle mænd, kvinder og børn. Han løfter sine arme og taler beroligende til dem, fortæller dem, at de intet har at frygte og beder dem om at gøre hvad der bliver sagt. Gruppen falder delvist til ro og affører sig deres tøj i stilhed. De går ind i et tilstødende rum. En lille pige går hen til den unge mand for at holde ham i hånden. Hun græder. Han undviger og skubber hende hen til de andre. Så lukker han døren bag dem og vender sig om. En mand i sort uniform, en officer, går hen til ham og ser ind ad en lille firkantet rude i døren. Han gør tegn til nogle andre i sort uniform, der kravler op på taget af baderummet og åbner nogle luger.

Den unge mand sætter sig på en bænk, men beordres øjeblikket efter til at samle tøjet sammen og gå over i et tøjdepot med det. Han adlyder. Selvom benene vakler under ham rejser han sig og bøjer sig ned efter klædningsstykkerne, der endnu er varme efter deres kroppe. Tøjet svulmer op i en bylt han holder foran brystet. Han mærker syningerne i stoffet og tænker på en nål der træder gennem stoffet og føjer stykke for stykke sammen. Han tænker på knapperne, der sys i skjorterne og finder pludselig den lille bevægelse, man gør når man knapper i, uhyre komisk og begynder at le. Han ved at officers øjne følger hver eneste bevægelse og at han vil få prygl for sin latter. Men han griner, højere og højere, indtil han hører skrigene. Så samler han det sidste tøj sammen.

Hans så ned i sin tallerken hvor maden endnu lå urørt. Han havde ikke lyst til at spise noget. Tallerkenerne var ved at blive samlet sammen og da de nåede til Hans' tallerken sagde en plejer at han var nødt til at spise. Han svarede ikke og lænede sig tilbage i rullestolen. Plejeren kørte ham tilbage til pladsen ved vinduet. Solen var nu kun en smal stribe på gulvet. Striben nåede akkurat hen over hans fødder, hvor den lagde sig i filten på hans tøfler.

Skæret fra den nøgne pære i loftet danner dansende skygger overalt i sovebarakken. Der lugter ramt af menneskeafføring og en stank af råddenskab står op fra et afløb i gulvet. Der er kun få tæpper til rådighed og de fleste sover i deres tøj. Selvom det er forbudt er der flere, der bruger deres sko som hovedpude. Den unge mand ligger tæt op ad en gammel mand, så de begge kan holde varmen. Inde i sin hånd knuger han den lille æske. Han gemmer den i en indsyet lomme i sin dragt og tager den frem hver nat, hvor han lader fingrene glide hen over de ciselerede sølvblomster. Han lader aldrig andre få indblik i sin hemmelighed; han ved at det vil betyde at han mister den, eller bliver angivet. Han åbner den ikke. Når han ligger om natten og holder den inde i sin hånd forestiller han sig at indholdet ville gå i stykker hvis man åbnede æsken. Han tager den ind i munden og smager på det kolde metal. Inden han falder i søvn knuger han den ind til sig. Om morgenen når de bliver kaldt til appelpladsen gemmer han den i den indsyede lomme igen. Mens han går hen til barakken hvor han mødes af de mange bedende øjne, tænker han på æsken i lommen.

Det var begyndt at skumre, da Hans blev kørt tilbage til sit værelse. En ny sygeplejer hjalp ham med at få tøjet af og gøre sengen klar. Hun spurgte ham om han havde haft en god dag, mens hun lagde tøjet på stolen til næste morgen. Hans svarede ikke. Han mærkede den tunge dyne slutte sig omkring hans krop. Sygeplejeren slukkede lyset og lukkede døren. I mørket lå han længe med åbne øjne og så på skyggerne i loftet. De formede sig som levende figurer, der var stivnet i en langsom bevægelse. Dybt inde i brystet kunne Hans mærke hjertet banke. Blodet susede i ørerne. Bankelyden blev højere.

Han ser den unge mand stå nøgen mellem andre nøgne mennesker. Der er uro og hvisken omkring ham og mange græder højlydt. Han ser hen på en anden mand der taler forstående og beroligende til ham og de andre. Han fortæller dem at det hele er en rutinesag, at de bare skal desinficeres. Han mærker hvordan de andre omkring ham slapper mere af og trøstende berører hinanden. Den unge mand ser forbi manden og hen på officeren i den sorte uniform, der står et stykke bag ham. Officeren holder øje med om alt går ret til. Tilfældigt mødes deres øjne. Det varer kun et sekund. Den unge mand lægger sit tøj på en af træbænkene. Han åbner den hemmelige lomme i dragten og tager den lille æske ud. Et øjeblik kigger han på den og lader fingeren løbe hen over sølvblomsterne. Så lægger han æsken oven på tøjet. Han ser at officeren har bemærket hans handling. Han vender sig om og går med de andre ind i det tilstødende rum. Bag ham smækker den tunge dør og en slå sky-

des for. Der er trangt derinde og flere gribes af panik. Han ser ud gennem det lille vindue i døren. Endnu engang møder han officerens øjne. Han hører en ulidelig skrigen omkring sig. Der sparkes og mases i rummet. Halsen begynder pludselig at svulme op og han kan ikke få vejret, det sortner for hans øjne. Langsomt, uendelig langsomt mærker han at han synker ned gennem flokken af mennesker og rammer gulvet.

Hans lukkede øjnene for at sove. Han følte sin krop blive tung og bevidstheden slippe sit tag i ham.

I øjeblikket før han sov vandrede en tanke gennem hans krop. Han lagde sin højre hånd på brystet ud for hjertet. Inde i den knyttede hånd kunne han mærke det kølige metal.

Lena Krogh Bertram

Det kryber frem
en befaling om knæfald og tro på
tidens tålmodige silen
under hastige ydre tegn
nye nu tegn

soden over den skoldede hud
de forførte tanker
livet i tørre æg
kapsler, kim og rødder lette som luft

oprindelighedens koder
parate til vækst
når skildpaddeguden kommer.

Døde græshoppelag
som soltørrede kerner
flugter vindraslende i hvirvler
før den langtungede regn
slikker jorden
pludselig som blodet
ved en for tidlig fødsel

solen hænger uroligt under skyen
trækker tordenbjerge
langs horisonten.

Han velsigner det udpinte, døde land
solen i næbbet
regnen bag skjoldet
vindene fra de seks huller
i hans flade bug

gule tunger
sandet kryber under
floden
åbner for
kilden

jeg går ud af hytten
alt har fået en mørkere farve

her lugter af fisk
brændeknitren under ild
og riflet vand i høje krukke
mod en mur.

Kæder af glinsende æg sluger årene op
det tegner til fødsler uden fostre
snart styrter vi gennem overfladen
til et nyt hav og alt begynder
at leve i en ny orden

vandkalve går i land, tonstunge
skildpaddeguden indtager sin trone af rav
som det står skrevet

hvis han forkynder kærligheden på ny
hvem skal tro ham
hvem tør lytte til hans trommedans
i dette tyste landskab.

Rakkedyret

I

Sender mine stier af ild
mod byens dunkle øje, der dunker
uforløst og truende

Denne mægtige pumpe i alt
og alle
altid lidt nærmere
sammenbruddet:

bilernes træk
gennem mørket, stemplernes
konstante hamren
i øret mod ruden – i papirets skrift:
Afsender Modtager Brevet
Modtager Afsender

Blodet

pumpes
gennem hjertet
falder, optages, udskiftes
umærkeligt
i de bundløse
gader.

II

Dette evige rum for
nye fald, nye erobringer, nye
navne i støvet af historiens
slidte smil

Disse gader, graveret
igen og igen med fortidens
helte

“Heute haben wir keine
Hitlerstrasse, nur...
aber kein Führer mehr
'Ist ja alles vorbei!’”

...men stadigt
denne venten, denne hvisken
dette ekko
i byens tomme kløfter.

III

Her inde
ser jeg deres glatte skaller
smelte sig ned i den hede
nattepuls, spejle sig
i de antændte bål, stinke svagt
af sveden hud

Knoglerne
syder i gløderne
efter det fælles måltid
under Rakke-
dyrets sorte faner. Sorte støvler. Sorte
skrift. Runer
afsat i de oplyste kløfter:
WHITE POWER. – KKK.
BURN THEM OUT.
TAKE NO
P.O.W.

I dette nummer:

Lena Krogh Bertram (født 1943): Debuterede med digtsamlingen "Baglæns ind i drømmen" (Klitrose, 1981). Har senest udgivet "Rum" (Klim, 1992).

Morten Brask (født 1970): Novelle i "Begyndelser 1991" (Borgen, 1991).

Kim Christensen (født 1967): Digte i Hvedekorn.

Kirsten Hammann (født 1965): Digtsamlingen "Mellem tænderne" (Gyldendal, 1992) og romanen "Vera Winkelvir" (Gyldendal, 1993).

Kim Johannessen (født 1969): Digte i Ildfisker.

Marie Lund (født 1968): Novelle i "Begyndelser 1992" (Borgen, 1992). Medredaktør af tidsskriftet Passage.

Mette Moestrup (født 1969): Digte i Hvedekorn.

Kathrine Ærtebjerg (født 1969): Digte i Hvedekorn.

Kreaturet

Denne rustne og faldefærdige
følelse af at rejse
sig fra asken og fortsætte turen, stadigt og
hvileløst gennem virkelighedens landskaber

I dag
mod hulernes kølige mørke, der drager os længere og
længere ned, og tænder en lille gnist af forventning
i os alle: at finde de efterladte
tegn på væggen, som alle har hørt
et rygte om, fra nogen
eller noget der altid har skrevet sine postkort, til
dem der spurgte og søgte

det skønne og
fremmede ved det oprindelige. Skriften på væggen
en historie støbt ud af bålet's rester og
oksens sidste glød:

disse tegn af
sod og blod
i mørket.